

UOT 658.5

Fuad Məmməd oğlu BƏDİROV
Doktorant, AKU
fuad.BM@gmail.com

EMAL SƏNAYESİNİN İNKİŞAFI ŞƏRAİTİNDƏ İNNOVASIYA KLASTERLƏRİNİN YARADILMASI

Xülasə

Tədqiqatın məqsədi innovasiya klasterlərinin formalaşmasının peşəkar insan resurslarının əldə edilməsinə təsirini araşdırmaq, insan resurslarının klasterləşmə münasibətlərinə və firmanın fəaliyyətinə təsirini yoxlamaq və klasterlərin formalaşmasının töhfə verə biləcəyini anlamaqdır.

İşin metodologiyası-bu araşdırma sorğu anketi ilə aparılması və empirik tədqiqat vasitəsilə innovasiya klasterlərinin formalaşmasından sonra peşəkar insan resurslarının əldə edilməsinə təsirini araşdırdı.

Tədqiqatın tətbiqi əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, tədqiqat emal sənayesində innovasiya klasterlərindən istifadənin inkişafa necə təsir edəcəyi aydınlaşdırılsın və tətbiq edilsin.

Tədqiqatın nəticələri-bu tədqiqat həmçinin təsdiq etdi ki, sənayelər innovasiya klasterləşdirilməsi ilə peşəkar insan resurslarına malik ola bilər və bu, müəssisənin klasterləşmə münasibətlərinə müsbət təsir göstərəcək, bu da firmanın fəaliyyətinə müsbət təsir göstərə bilər və müəssisənin rəqabət üstünlüyünü artırma bilər.

Tədqiqatın orijinallığı və elmi yeniliyi-innovasiya klasterləşməsi peşəkar insan resurslarını cəlb etmək üçün əsas amildir; innovasiya klasterləri firmanın fəaliyyətini artırma bilər; və peşəkar insan resursları firmanın, müəssisələrin fəaliyyətinə təsir göstərir.

Açar sözlər: *strategiya, idarəetmə, insan resursları, təchizat zənciri, innovasiya klasterləri, müəssisənin rəqabət üstünlüyü*

Giriş

Sənaye müəssisələrinin rəqabət qabiliyyətini yeni texnoloji qaydada gücləndirmək üçün innovativ inkişaf yoluna keçmək lazımdır. İqtisadi inkişafın innovasiyayönümlü tipinə keçidi bütün idarəetmə səviyyələrində bir sıra qanunvericilik aktlarının qəbul edilməsində görmək olar. İqtisadiyyatın innovativ inkişafı istehsal və texnoloji proseslərdə, eləcə də idarəetmə, təşkilat və kadr hazırlığında innovasiyanın tətbiqini nəzərdə tutur. Azərbaycan üçün ən böyük problemlərdən biri istehsal və innovasiya fəaliyyəti sahəsində kiçik və orta sahibkarlığın inkişafıdır. Bunun üçün müasir texnologiya və avadanlıqlarla lazımi infrastrukturun yaradılması lazımdır. Elmi tədqiqat və istehsalın inteqrasiyasını həyata keçirən innovasiya infrastrukturlarından biri də klasterdir. Klasterləşmə hüquqi əhəmiyyət kəsb edən virtual anlayış deyil, onun iştirakçılarının ümumi maraqlarını ifadə edir və onlara bütün faydaları gətirir. Dünya təcrübəsi göstərir ki, innovativ iqtisadiyyatın inkişafında klasterlərin rolu regional və milli iqtisadiyyatların rəqabət qabiliyyətinin artırılmasında özünü göstərir. Elmi, təhsil və istehsal potensialını birləşdirərək bu tip müəssisələrin rəqabət qabiliyyətinin artırılmasını təmin edir. Bu, iqtisadiyyatın inkişafına, investisiyaların cəlb edilməsinə və yeni iş yerlərinin açılmasına kömək edir. Bu baxımdan məqalənin mövzusunun nə qədər aktual problemə həsr olunduğunu görə bilərik [1].

Klasterin formalaşmasının xüsusiyyətləri. Klaster coğrafi cəhətdən zənginləşdirilmiş şəbəkədir. Klaster istehsal, emal və satışa yönəlmiş bir-birini tamamlayan bazar subyektlərini (fərdi yardımçı təsərrüfatlar, emal müəssisələri, elmi-tədqiqat institutları və təhsil müəssisələri, banklar, hakimiyyət orqanları və s.) birləşdirir. Bir qayda olaraq, bu tip infrastrukturunu müəssisələrin özləri yaradırlar. Klaster rəqabət üstünlüyünə, elmi nailiyyətlərə, innovativ texnologiyalara, nou-hauya, “uni-kal” strategiyaya malikdir. Onun əsas xüsusiyyətləri coğrafi aktuallıq, özünütəşkilətmə, sistemləşdirmə, distributivlik, unikalıq, informasiya intensivliyi və innovativlikdir [6].

Elmi ədəbiyyatda klasterlərin sənayə və ərazi xüsusiyyətlərinə görə formalaşdığını müşahidə edirik. Lakin müasir şəraitdə klasterlərin belə təsnifatı yanlışdır. Həqiqətən də sənayə klasterinə təkcə sənayə müəssisələri deyil, həm də innovasiya müəssisələri, universitetlər, konsaltinq, marketinq və digər müəssisələr daxil ola bilər. Klasterlər fəaliyyət sahələri üzrə sahibkarlıq kimi müəyyən edilməlidir. Məsələn, sənayə sektorunda sahibkar qrupu və ya tikinti sektorunda sahibkar qrupu və s. Qeyd edək ki, klasterin formalaşması üçün elmi ədəbiyyatda coğrafi yaxınlıq vurğulansa da əsas stimullaşdırıcı amillərdən biri kimi göstərilir. Lakin müasir şəraitdə klaster üzvlərinin informasiya-kommunikasiya sahəsində fəaliyyətinin həyata keçirilməsi çox vacibdir. Belə bir məkanı təmin etmək üçün şəbəkənin qarşılıqlı əlaqəsini ən müasir səviyyədə təmin edən informasiya-kommunikasiya sisteminə malik olmaq lazımdır. Bundan əlavə, bu təsvir klaster daxilində fəaliyyətin innovasiya yönümlü olduğunu göstərir. Klasterin formalaşmasının xarakterik xüsusiyyətlərinə aşağıdakılar daxil edilməlidir:

- bütövlükdə klasterin uzunmüddətli iqtisadi, innovativ və digər strategiyasını müəyyən edən iri müəssisələrin olması;
- əsas kütləvi müəssisələrin ərazi lokallaşdırılması;
- müəssisələr arasında iqtisadi əlaqələrin sabitliyi və üstünlük təşkil edən əhəmiyyəti;
- əsas idarəetmə, inkişaf proqramları, innovativ proseslər çərçivəsində klaster iştirakçılarının qarşılıqlı fəaliyyətinin uzunmüddətli əlaqələndirilməsi;
- görülən işlərin keyfiyyətinə nəzarət və s.

Fikrimizcə, klasterlərin ən fərqləndirici xüsusiyyətlərindən biri özünü təşkil etməkdir. Dünya təcrübəsi göstərir ki, ən səmərəli klasterlər (məsələn, ABŞ-da Silikon Vadisi və Kaliforniya Şərab klasteri) uzun müddət (10-40 il) özünü təşkilat əsasında fəaliyyət göstərmişdir. Burada kompüterlər, onların komponentləri, proqram təminatı, rabitə, biotexnologiya və s. minlərlə şirkət (General Electric, Eastman, Kodak, Shockley Transiston və s.) fəaliyyət göstərir. Bu klasterlərdə bir milyondan çox insan çalışır. Ən məşhur Avropa klasteri Şərqi Fransada fəaliyyət göstərən Plastique vadisidir. Onun tərkibinə daxil olan müəssisələr polimerlərin hazır məhsula çevrilməsində iştirak etməklə yanaşı, onların həyata keçirdikləri məhsulların layihələndirilməsi, yeni formaların işlənilməsi və s. hər iki klasterin texnoloji tərəqqisinin səbəbi bütün iştirakçıların fərdi deyil, şəbəkənin elementləri kimi çıxış etməsidir.

Düşünürük ki, klasterlərin yaradılması sahəsində dünya ölkələrinin müsbət təcrübələrinin öyrənilməsi və bu təcrübənin ölkə xarakteri nəzərə alınmaqla tətbiqi Azərbaycan iqtisadiyyatının innovativ inkişafına müsbət təsir göstərə bilər [1].

İnnovasiya yönümlü iqtisadi inkişafda klasterlərin rolunun qiymətləndirilməsi. Effektiv klasterlər həmişə unikal şəraitdə yadılır və həmişə unikal rəqabət üstünlüyünə malikdir. Gələcək geoiqtisadi vəziyyəti nəzərə alaraq, Azərbaycan qısa müddətdə unikal rəqabət üstünlüyünə malik ola biləcək səmərəli klasterlər yaratmalıdır. İkincisi, klasterlər öz ölkələrində və xarici bazarlarda brend ikonları ilə tanınır. Buna görə də onların inkişafı üçün sinergik yanaşmadan istifadə edilməlidir. Klasterlərin inkişafı aşağıdakı əsas vəzifələri müəyyən etməyə imkan verir:

- regional iqtisadiyyatın yeni rəqabət üstünlüklərinin formalaşdırılması, qlobal rəqabət qabiliyyətinin təmin edilməsi;
- ərazinin investisiya cəlbediciliyinin artırılması, birbaşa və portfel investisiyalarının cəlb edilməsi;
- qlobal bazarlarda mövqelərin möhkəmləndirilməsi və ixrac imkanlarının artırılması;
- rabitə sisteminin inkişafı;
- sinergetik effektin baş verməsi əsasında ərazinin ehtiyatlarından istifadənin səmərəliliyinin artırılması;
- infrastrukturun inkişafı və regional biznes mühitinin yaxşılaşdırılması;
- sosial-iqtisadi şəraitin mezo səviyyədə yaxşılaşdırılması və sahibkarlığın inkişafının yeni formalarının təşviqinin stimullaşdırılması [3].

Klasterlərin müsbət təsirinin əsas nəticələrinə aşağıdakılar daxildir:

- sənayenin daxili mühitində elm və təhsilin inkişafı nüvələrinin yaradılması;
- keyfiyyətə yeni, intellektual formalaşma və sürətli inkişaf, tam təkrar istehsal prosesləri, regional iqtisadiyyatın innovasiya komponentinin artırılması;
- resurslardan intensiv istifadə [2].

Aktiv klasterləşmə siyasətinin həyata keçirilməsi klaster üzvlərinin bazardakı mövqelərinin möhkəmlənməsinə, regionların dinamik inkişafına, ixrac imkanlarının artırılmasına, müasir texnologiyalardan, idarəetmə üsul və metodlarından istifadəyə imkan yaradır. Klasterin inkişafı alətləri kompleksində infrastrukturun yaradılmasına xüsusi yer ayrılmalıdır. Bu tip infrastrukturların yaradılması klasterləşmə sahəsində əməkdaşlığın inkişafı üçün əlverişli şərait yaradacaq, bunun nəticəsində klasterləşmiş assosiasiyalar üçün tamhüquqlu baza yaradılacaq, klaster texnologiyalarından istifadə sahəsində təcrübə mübadiləsi aparılacaq, iqtisadiyyat genişlənəcək, ən yaxşı təcrübələr və məlumat mübadiləsi aparılacaq. Klaster monitoring sisteminin təşkili də vacibdir. Klasterlər daxilində infrastrukturların inkişafı baxımından nəzarət mexanizminin tətbiqi məqsədəuyğundur. Klasterləşmə nəzarətinin əsasını onun inkişafının əsas hədəf göstəricilərinin və onların dəyərinin müəyyən edilməsi təşkil edir. Mütəxəssislərin fikrincə, klaster müəssisələrinin üstünlüyü onun yüksək ixtisaslı mütəxəssisləri dəvət etmək və qarşı tərəflərlə bazar məlumatlarını mübadilə etmək bacarığındadır. Klaster daxilində fəaliyyət göstərən müəssisələr üçün bu və ya digər layihələrin reallaşdırılması üçün əlaqələr qurmaq asanlaşır. Klaster müəssisələri yüksək innovativliyi ilə seçilir. Müəssisələri klaster yaratmağa həvəsləndirən səbəblərə yüksək səmərəlilik, yeni biliklərin əldə edilməsi, əməkdaşlıq və s. aid edilə bilər. Bir çox innovasiya strategiyalarının yaradılması zamanı klaster əlaqələrinin yaradılması prioritet məqsəddir, bu səbəbdən dövlət orqanları klaster ideyalarının yayılması, layihələrin dəstəklənməsi, sənaye ilə elm arasında kooperasiya əlaqələrinin qurulması yolu ilə işgüzar əlaqələrin qurulmasında maraqlıdırlar. Yuxarıda göstərilənlərin hamısı klasterlərin inkişafının nə qədər vacib olduğunu göstərir. Bu baxımdan onların təşkilatlanmasının stimullaşdırılmasına ehtiyac var. Klasterlərin inkişafını stimullaşdıran üç əsas səbəb var:

- müəssisələr bir-birinə yaxın olduqda, təchizatçılara, ixtisaslı işçilərə, məlumatlara, xidmətlərə və təhsil mərkəzlərinə çıxışı nəzərə alaraq firmaların məhsuldarlığını artırır;
- klasterləşmə innovasiyaların tətbiqini sürətləndirir;
- klaster məlumat və istehsalın kommersionlaşdırılmasına kömək edir.

Yeni şirkətlərin yaradılması, yeni mal növlərinin istehsalı üçün əlverişli şərait yaradılır. Belə ki, klasterin formalaşması ilə bağlı şirkətlərin əməkdaşları arasında fikir mübadiləsi aparmaq üçün bilik və nou-hau haqqında məlumat verilir. Burada informasiya-kommunikasiya texnologiyalarından fəal istifadə mühüm rol oynayır [1].

Milli innovasiya sisteminin nəzəri əsasları və formalaşması xüsusiyyətləri

Milli innovasiya sisteminin inkişafına zəmin yaradan amillərdən biri də ölkədə innovasiya infrastrukturunun mövcud vəziyyətidir. Innovasiya infrastrukturunu innovasiya fəaliyyətini həyata keçirmək və əldə edilmiş innovasiyaları reallaşdırmaq üçün qarşılıqlı əlaqədə olan struktur və idarəetmə elementlərinin məcmusudur. Innovasiya infrastrukturunu iqtisadiyyatın inkişaf meyillərini və əhalinin rifahının yaxşılaşdırılmasını müəyyən edir. İnfrastrukturun yüksək səviyyəsi onun tələb olunan vəzifələri yerinə yetirmək bacarığından və daim yeniliklərə uyğunlaşmaq qabiliyyətindən asılıdır. Innovasiya infrastrukturunun əsas məqsədi elmi-tədqiqat və iş fəaliyyəti ilə məşğul olan şöbələrin formalaşdırılması, habelə onların ölkə maraqları naminə birgə fəaliyyətinin təmin edilməsidir. Innovasiya infrastrukturunun əsas fəaliyyət istiqamətləri ölkə iqtisadiyyatını böhran vəziyyətindən çıxarmaq və istehsal səviyyəsinin aşağı düşməsinin qarşısının alınması, daxili və xarici istehlak üçün nəzərdə tutulan məhsulların istehsalının rəqabət qabiliyyətinin artırılması və bütövlükdə ölkənin innovasiya potensialının genişləndirilməsidir. Innovasiya infrastruktur sisteminə aşağıdakılar aid edilə bilər:

- innovasiya fəaliyyətinin keyfiyyətə nəzarət mexanizmini, ekspertiza məsələlərini həll edən sistem;
- innovasiya fəaliyyətinin məlumat bazasını təşkil edən informasiya təhlükəsizliyi sistemi;
- innovasiya fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi və maliyyə dəstəyi sistemi;
- İnnovasiya layihələrinin bütün mərhələlərini avtomatlaşdırmağa qadir olan proqram təminatı və texniki dəstək sistemi;
- peşəkar bacarıqlara malik insan resursları sistemi.

İnnovasiya infrastrukturunu həm də innovasiya fəaliyyətinin uğurunu dəstəkləyən təhsil və elm mərkəzləri və sənaye müəssisələrinin məcmusu hesab olunur. İnnovasiya infrastrukturunu tədqiqat nəticələrinin sənayedə kommersiyalaşdırılması, başqa sözlə, elm mərkəzləri ilə sənaye müəssisələri arasında əlaqələndirici rola malikdir. MİS-in infrastrukturunun genişləndirilməsi üçün ilk növbədə onun strukturuna daxil olan innovasiya mərkəzlərinin, texnologiya transferi mərkəzlərinin, inkubatorların, texnoparkların, vençur maliyyə fondlarının fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi tələb olunur. Ümumilikdə qeyd etmək olar ki, MİS-in inkişaf strategiyası dövlətin makroiqtisadi siyasətinin həyata keçirilməsi, onun hüquqi bazasının formalaşdırılması, dövlət tənzimlənməsi, elmi-tədqiqat və əmək potensialı, işçi qüvvəsinin səviyyəsi və s. məsələlərlə müəyyən edilir. İnkişaf etmiş ölkələrin təcrübələrinə nəzər saldıqda məlum olur ki, onlarda MİS-in tərkib elementləri arasında qarşılıqlı əlaqələr bir-birinə bənzəyir. MİS-in nüvəsini təşkil edən ölkə iqtisadiyyatının əsas sektorları aşağıdakılardan ibarətdir [4]:

- biliyin yaradılması və istifadəsi;
- yaradılan yeni məhsulların kommersiyalaşdırılması;
- mövcud işçi qüvvəsinin təhsil səviyyəsi və peşəkar səviyyələri;
- idarəetmə və tənzimləmə siyasəti.

Bildiyimiz kimi, dövlət siyasətinin mühüm istiqamətlərindən biri də milli innovasiya sisteminin inkişaf istiqamətlərinin müəyyən edilməsidir. Aparılan təhlillərdən aydın olur ki, dünyanın bütün inkişaf etmiş ölkələrində innovasiya fəaliyyətini genişləndirmək üçün milli innovasiya sistemi yaradılır. Qeyd etdiyimizdən aydın olur ki, innovasiya sistemi elmi tədqiqat işlərindən əldə edilən nəticələrin toplanılması, ötürülməsi və iqtisadiyyatda səmərəli tətbiqi məqsədi ilə yaradılır və ölkənin iqtisadi inkişafının formalaşmasında əsas rol oynayır [7].

Ölkəmizdə milli innovasiya sisteminin informasiya təminatının təşkili məsələləri

Tədqiqatlardan aydın olur ki, indiki şəraitdə innovasiya iqtisadiyyatının inkişafı postindustrial cəmiyyətə keçid və qloballaşma kimi iki istiqamətin qarşılıqlı təsiri ilə xarakterizə olunduğundan informasiya resursları məsələləri daha da aktuallaşıb. Qeyd etdiyimiz kimi, ölkənin iqtisadi inkişafı və qlobal rəqabət qabiliyyətinin yüksəlməsi bilavasitə yeni bilik və texnologiyaların yaradılmasından, ümumilikdə iqtisadiyyatın modernləşdirilməsindən asılıdır. Beləliklə, iqtisadi inkişafın əsasını ənənəvi istehsal resursları olan torpaq, kapital və əmək deyil, innovasiyanın yaradılmasında mühüm rol oynayan informasiya, bilik və informasiya resursları təşkil edir. İnkişaf etmiş ölkələrin təcrübələrinə nəzər saldıqda məlum olur ki, yalnız bir ölkənin elmi imkanlarından istifadə etməklə texnologiya sahəsində lider mövqə tutmaq mümkün deyil. Bu məqsədlə qlobal səviyyədə informasiya məkanının yaradılması hər bir ölkənin marağında ola bilər. MİS-in inkişaf perspektivlərindən biri ölkədə innovasiyalar və informasiya resursları arasında əlaqələrin genişləndirilməsidir. Beləliklə, informasiya resursları ilə innovasiyalar arasında əlaqə aşağıdakılardan ibarətdir [2]:

1. İnformasiya resurslarının xüsusiyyətlərindən innovasiya intellektual fəaliyyətə əsaslanır.
2. Həm innovasiya, həm də informasiya resurslarının baza bölgüsü elmi və texnoloji nailiyyətlərə əsaslanır;
3. İnnovasiya fəaliyyətinin əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, o, informasiya və biliklərə əsaslanır;
4. İnformasiya resursları informasiya potensialının əsas tərkib hissəsidir.

Qeyd etdiyimiz kimi, innovasiyanın yayılması əsasən informasiya infrastrukturundan birbaşa asılıdır. İnformasiya infrastrukturunun özü üç səviyyəyə bölünür: makro səviyyə, mezo səviyyə və mikro səviyyə

İnformasiya infrastrukturunun makro səviyyəsi özlüyündə Milli innovasiya sisteminin səviyyəsi ilə eynidir. İnnovasiya fəaliyyətində zəruri məsələlərə misal olaraq qanunvericilik bazasını, patentləri və dövlətin innovasiya siyasətini qeyd edə bilərik. Onlar haqqında lazımi məlumatların olması vacib hesab edilir. Bu səbəbdən də dövlət informasiya resurslarının makro səviyyədə gücləndirilməsi üçün zəruri tədbirlər həyata keçirir. Ölkədə MİS-in inkişafında informasiya infrastrukturunun makro səviyyəli rolu mühümdür. Firma səviyyəsində və ya regional səviyyədə informasiya komponentlərinin səmərəliliyinin olmaması MIS-in digər struktur elementlərinin fəaliyyətinə mənfi təsir göstərə bilməz. Başqa sözlə, qeyd olunan vəziyyət yarandıqda ölkədə ümumi istehsalın səviyyəsi aşağı düşə bilər, lakin bu, MİS-in inkişafına mane olmayacaq. Lakin makro səviyyədə lazımi məlumat mübadiləsi olmasa, MIS-in inkişafı qeyri-mümkün olur. Makro səviyyədə kommunikasiya əlaqələri aşağıdakı məsələlərin həllində iştirak edir [3]:

- MİS-in struktur elementlərini innovasiya sahəsində geniş şəkildə həyata keçirilən milli proqramlar və strategiyalar haqqında zəruri məlumatlarla təmin edir;
- Struktur elementlərin qarşı tərəflərinin axtarışı üçün şərait yaradır;
- Struktur elementləri ilə dövlət orqanları arasında qarşılıqlı məlumat mübadiləsini təşkil edir.

Milli innovasiya sisteminin informasiya infrastrukturunun digər bölməsi bəzən innovasiya klasteri də adlandırılan mezolevel adlanır.

Mezolevel MİS çərçivəsində elementlərin qarşılıqlı təsir səviyyəsi deməkdir. Bu səviyyədə bir neçə qurumu birləşdirən sahə nəzərdə tutulduğundan regional innovasiya klasterlərini misal göstərmək olar. MİS çərçivəsində elementlər arasında qarşılıqlı əlaqə informasiya mübadiləsi vasitəsilə həyata keçirilir. Bu məqsədlə müvafiq şəbəkələrin formalaşdırılması nəzərdə tutulan fəaliyyətin sürətini daha da artırır [5].

Mikro səviyyə firma daxilində məlumat axınına aiddir. Şirkət ümumi MIS-in bir hissəsi hesab olunur. Burada elementlərin hər biri öz kommunikasiya əlaqələrini fərqli şəkildə təşkil edir. Belə bir fərqin olması hər bir struktur elementin tədqiqat mənbəyi kimi çıxış etməsinə səbəb olur.

Qeyd edək ki, innovasiyalar sahəsində zəruri dövlət dəstəyinin olması, qanunvericilik bazasının təkmilləşdirilməsi və bu sahədə zəruri siyasətin həyata keçirilməsi, əmtəə istehsalı sektorlarından iqtisadiyyatın inkişaf etdirilməsinə keçidin olmaması iqtisadiyyatda prioritet hesab olunur və biliyə əsaslanan istiqamətlər ölkədə qeyri-maddi istehsalın və elmi tədqiqatların nəticələrinin kommersiyalaşdırılması baxımından tərəqqinin əldə edilməsində çətinliklər yaradacaq [8].

Dövlət sənayesinin qeyri-maddi məhsulların istehsalı sahəsində sənaye sahələrinin aktiv iştirakını təmin etmək potensial məhsulun potensialının artırılması kimi strategiya əhəmiyyətli məsələlərin həllinə nail ola bilər. Bu gün də qeyd etmək olar ki, elmi tədqiqat və innovasiya fəaliyyətinin effektivliyinin köməyi ilə məlumat ehtiyatlarının formalaşdırılması və informasiya infrastrukturunun gücləndirilməsi qeyri-mümkündür. Müasir informasiya resurslarının, proqram infrastrukturunun, texnologiyanın, ekspert sistemlərinin yaradılması elmi tədqiqat və işləmə ilə məşğul olan insanların real tələblərini əldə etmək üçün formalaşdırılmalıdır. Əsas da informasiya resurslarının kombinasiyası, kompleks və problem istiqamətli formalarının reallaşdırılmasını planlaşdırır. Elmi-tədqiqat işlərində və tətbiqində, bəzi innovasiya fəaliyyətlərində informasiyadan istifadə edilən tədqiqatlar və institutlar informasiya istehlakçıları hesab olunur. Ölkədə informasiya infrastrukturunu təmin edən informasiya resurslarının əldə edilməsi, institutların informasiya resurslarını yaradan strukturun innovasiya ilə idarə edilməsində informasiyaya olan ehtiyaclarına uyğun olaraq formalaşdırılır. Təşkilatların informasiya ehtiyacları onun əsas xidmətini və resurslarını təyin edir.

İnnovasiya fəaliyyətində istifadə oluna bilən informasiya resurslarına olan tələbatla bağlı aparılan araşdırmalardan aydın olur ki, innovasiya fəaliyyətinin səmərəli təşkili məqsədi ilə müvafiq qərarların qəbulu, həyata keçirilməsi və həyata keçirilməsinə nəzarət zamanı tələb oluna biləcək məlumatlar lazımi formada yaradılmalı və yayılmalıdır [9].

Nəticə

Ümumiyyətlə, iqtisadi inkişafın müasir mərhələsində klaster yanaşmasına əsaslanan sahibkarlığın inkişaf etdirilməsi və bu sahənin regionlar üzrə bölgüsündə qeyri-bərabərliyin aradan qaldırılması məqsədilə fəal tənzimləmə və dövlət dəstəyi tədbirləri həyata keçirilməlidir. İqtisadiyyatın innovasiya inkişafı şəraitində klasterlər regional istehsalın mövcud infrastrukturunun gücləndirilməsi vasitəsi kimi deyil, yeni rəqabət üstünlüklərinin formalaşması kimi qiymətləndirilməlidir. Ölkənin rəqabət qabiliyyətinin artırılmasında klasterin inkişafının rolu çox böyükdür. Yerli şirkətlərin səfərbər edilməsi və xarici investisiyaların ixtisaslaşmış regionlara birbaşa cəlb edilməsi sahibkarlığın inkişafını təmin etməklə yanaşı, sənayenin klaster inkişaf strukturunu formalaşdıracaq. Son vaxtlar ölkəmizdə dövlət səviyyəsində qəbul edilən qərarlar göstərir ki, klaster siyasətinin həyata keçirilməsinə müəyyən yanaşma formalaşmağa başlayıb. Amma klasterlərin inkişafının dövlət tənzimlənməsinin normativ-hüquqi bazasının təkmilləşdirilməsi və onların dövlət tərəfindən dəstəklənməsinin səmərəliliyinin qiymətləndirilməsi üzrə metodoloji bazanın daha da inkişaf etdirilməsində dövlətin rolu gücləndirilməlidir.

ƏDƏBİYYAT

1. Arzu Hüseynova, “Azərbaycanda innovasiya potensialının təhlili”, Bakı 2013.
2. Алиева Т.М. Углеводородные ресурсы в цепочке стоимости. Milli İqtisadiyyatın İnkişafı və Səmərəliliyinin Yüksəldilməsi Beynəlxalq elmi-praktik konfransın materialları / Т.М. Алиева. – Bakı: – 2012.
3. Алиева Т.М. Концептуальные основы стоимостной цепочки, АМЕА–nın Xəbərləri // Т.М.Алиева, 2013.
4. Andrew Watkins, Theo Papaioannou, Julius Mugwagwa and Dinar Kale, “National innovation systems, developing countries, and the role of intermediaries: A critical review of the literature”.
5. Fərman Qasımov, Zakir Nəcəfov., “İnnovasiyalar: yaranması, yayılması və inkişaf perspektivləri” Bakı, “Elm”, 2009.
6. Fərman Qasımov, Təbriz Əliyev, Zakir Nəcəfov., “Milli innovasiya sisteminin təşkili və idarəedilməsi” Bakı, “Elm və təhsil”, 2013.
7. European Commission., “Lessons from a Decade of Innovation Policy: What can be learnt from the INNO Policy” TrendChart and The Innovation Union Scoreboard. June, 2013.
8. Stephen Feinson, “National innovation system overview and country cases”. Ventre for Science, Policy and outcomes.
9. OECD, “National Innovation Systems”, 1997.
10. Avrostat-ın statistik məlumatları
11. <http://unec.edu.az/application/uploads/2018/12/Abdullayeva-Fatim-.pdf>
12. <https://unec.edu.az/application/uploads/2015/02/Azeri-Avtoreferat-Tamara-xanim.pdf>

Фуад Мамед оглы Бадиров
Докторант, АКУ
fuad.BM@gmail.com

Необходимость создания инновационного кластера в развитии обрабатывающей промышленности

Резюме

Цель исследования Целью данного исследования было изучить влияние формирования инновационных кластеров на приобретение профессиональных человеческих ресурсов, изучить влияние человеческих ресурсов на кластерные отношения и производительность фирмы, а также понять, влияют ли формирование кластеры могут внести свой вклад.

Методология работы В данном исследовании изучалось влияние на приобретение профессиональных человеческих ресурсов после формирования инновационных кластеров с помощью анкетирования и эмпирического исследования.

Прикладная важность исследования заключается в том, что исследование позволит уточнить и применить, как использование инновационных кластеров повлияет на развитие в обрабатывающей промышленности.

Результаты исследования Это исследование также подтвердило, что отрасли могут иметь профессиональные человеческие ресурсы с инновационной кластеризацией, что окажет положительное влияние на отношения кластеризации предприятия, что может положительно повлиять на производительность фирмы и увеличить конкурентное преимущество предприятия.

Оригинальность исследований и научная инновация являются ключевыми факторами привлечения профессиональных кадров в кластеры инноваций; инновационные кластеры могут повысить производительность фирмы; и профессиональные человеческие ресурсы влияют на производительность предприятий фирмы.

Ключевые слова: стратегия, управление, человеческие ресурсы, цепочка поставок, инновационные кластеры, конкурентное преимущество предприятия.

*Fuad Mammad Badirov
PhD-student, ACU
fuad.BM@gmail.com*

To create innovation cluster in the development of the manufacturing industry

Summary

The purpose of the study The purpose of this study was to investigate the impact of the formation of innovation clusters on the acquisition of professional human resources, to examine the impact of human resources on clustering relationships and firm performance, and to understand whether the formation of clusters can contribute.

Methodology of the work This study investigated the impact on the acquisition of professional human resources after the formation of innovation clusters through a questionnaire and empirical research.

The applied importance of the study is that the study will clarify and apply how the use of innovation clusters will affect the development in the manufacturing industry.

Research findings This study also confirmed that industries can have professional human resources with innovation clustering, which will have a positive effect on the clustering relationship of the enterprise, which can positively affect the performance of the firm and increase the competitive advantage of the enterprise.

Research originality and scientific innovation are key factors to attract professional human resources to innovation clustering; innovation clusters can increase the performance of the firm; and professional human resources affect the performance of the firm's enterprises.

Keywords: Strategy, Management, Human resources, Supply chain, Innovation clusters, Enterprise competitive advantage